

Toimeentulon muuttuminen eläkkeelle siirryttäessä ja varautuminen eläkeaikaan

Eläketurvakeskuksen tutkimuswebinaari 25.5.2021

#ETKseminaari

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Ohjelma

Avaus (Susan Kuivalainen)

Juha Rantala, ekonomisti (ETK): Miten tulot muuttuvat eläkkeelle siirryttäessä?

Sanna Tenhunen, ekonomisti (ETK): Taloudellinen varautuminen ja arviot eläkeajan toimeentulosta

Kommentaattorit

Mikko Kuusela, johtaja (Finanssiala)

Niku Määttänen, professori (Helsingin yliopisto)

Taloudellinen varautuminen ja arviot eläkeajan toimeentulosta

Tutkimuswebinaari 25.5.2021

Eläketurvakeskus

Sanna Tenhunen

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Taloudellinen varautuminen eläkeaikaan ja sen merkitys

- Taloudellinen varautuminen, eli säästäminen eläkeaikaa varten
 - Kuinka yleistä on säästää eläkeaikaa varten?
 - Miksi kaikki eivät säästä?
- Millaiseksi eläkeajan toimeentulo arvioidaan?
- Millaiseksi omien säästöjen merkitys eläkeajan toimeentulossa arvioidaan?

Aineisto

- Näkemyksiä eläketurvasta 2019 -kyselyaineisto
 - 1 757 vastaajaa 25–67-vuotiaista suomalaisista
 - Kerätty ennen koronaviruspandemiaa
- Vertailussa mukana samanikäiset aiemmista kyselyistä
 - 2 291 Luottamus eläketurvaan 2011 -kyselyyn vastannutta
 - 1 726 Luottamus eläketurvaan 2014 -kyselyyn vastannutta

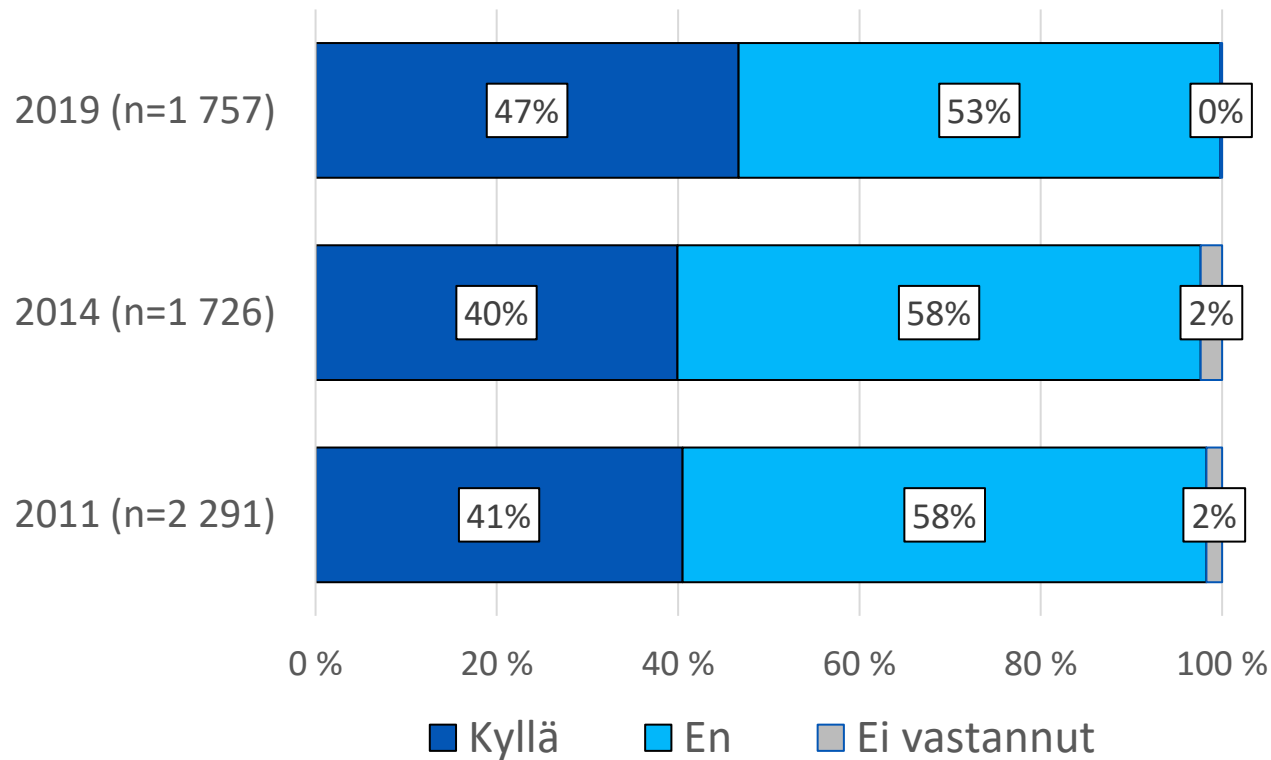
1

Säästäminen eläkeaikaa varten

Säästäminen eläkeaikaa varten on yleistynyt

"Oletko säästänyt eläkeaikaa varten?"

- Säästäminen yleistynyt lähes kaikissa väestöryhmissä, erityisesti
 - Miehet
 - 45-54 & 55-64-vuotiaat
 - Alemman korkea-asteen suorittaneet

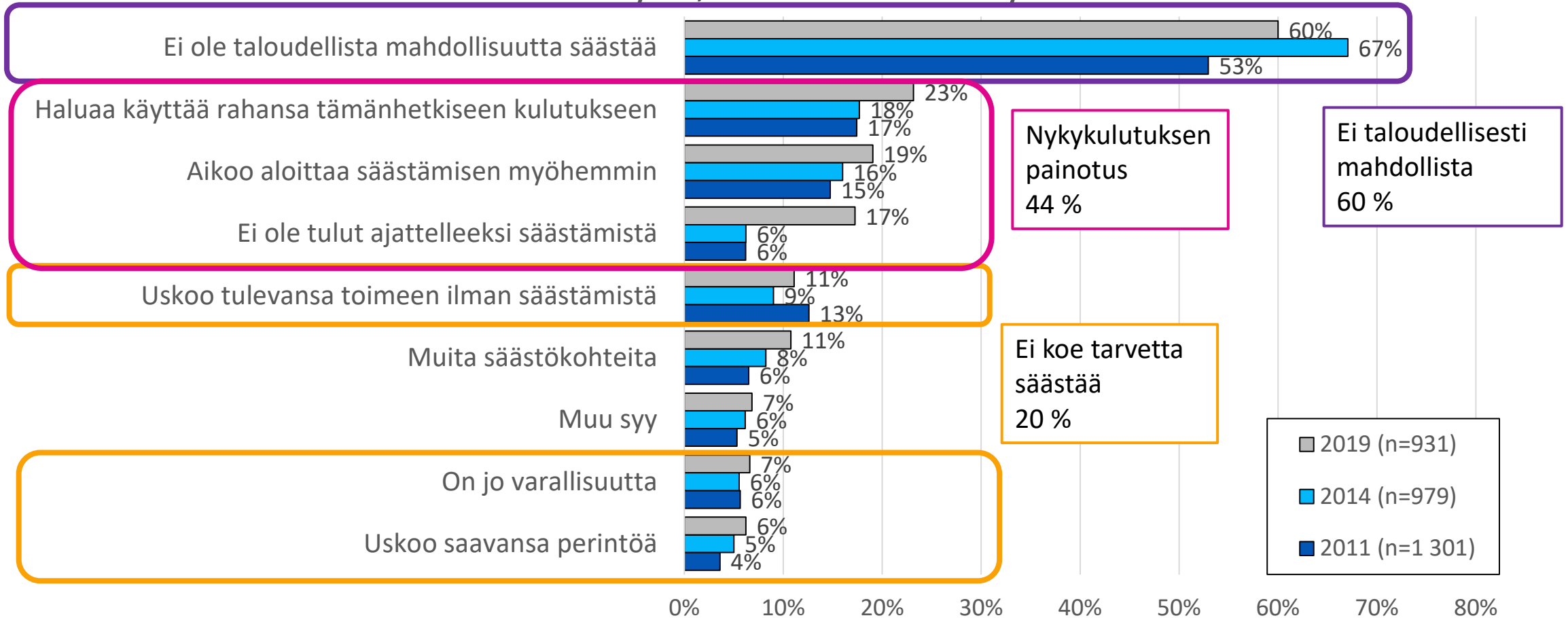
Säästäminen eläkeaikaa varten 2019

- Säästänyt useammin (2019)
 - Miehet
 - Yrittäjät
 - Korkea-asteen suorittaneet
- Säästänyt harvemmin (2019)
 - 25-34-vuotiaat
 - Alimpaan tuloryhmään kuuluvat
 - Hankaluuksia menojen kattamisessa kokevat

Säästämättä jättämisen syyt

Syitä, ettei ole säästänyt eläkeaikaa varten

Vastaajina ne, jotka eivät olleet säästäneet eläkeaikaa varten

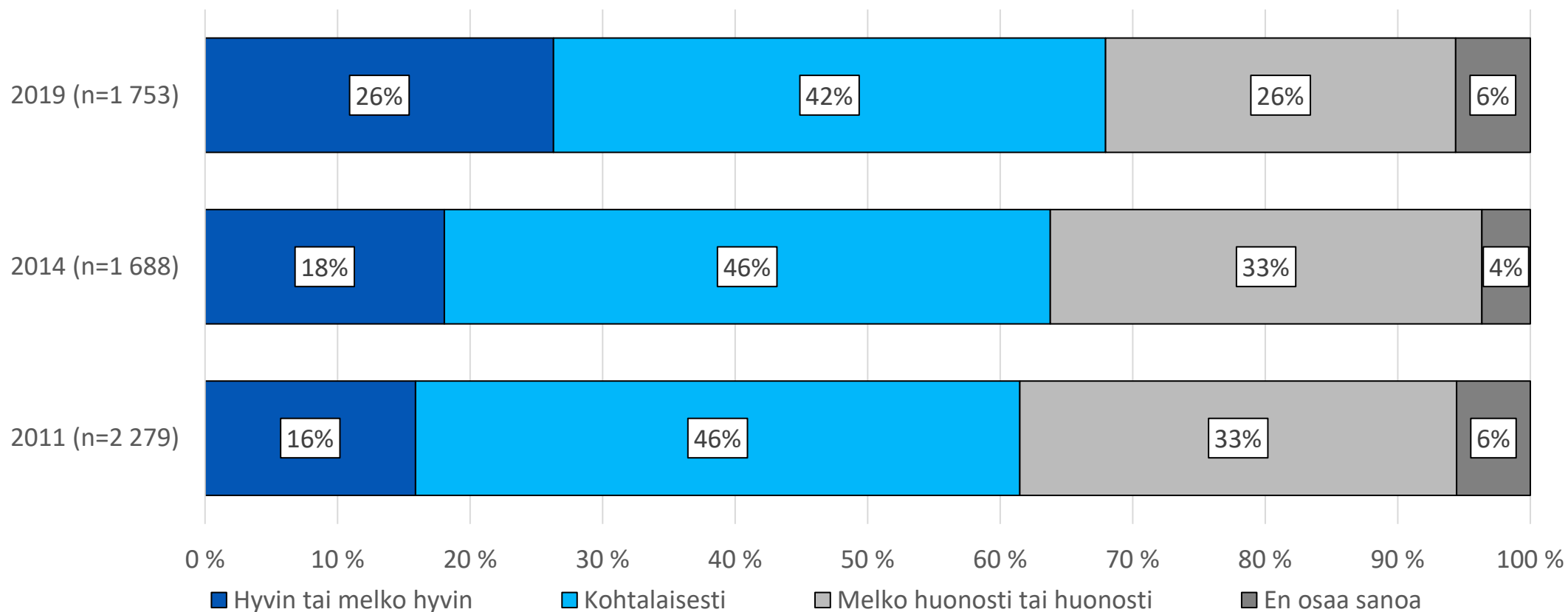
2

Arviot eläkeajan toimeentulosta

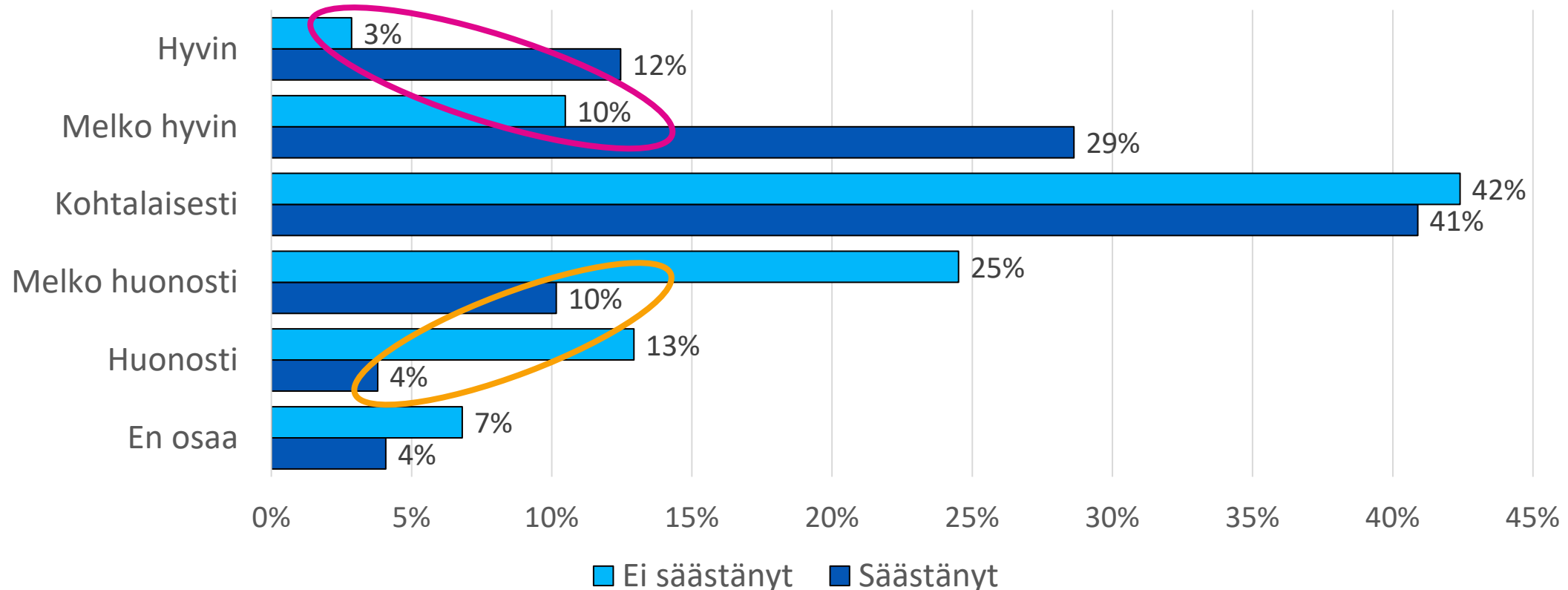
Arviot toimeentulosta eläkeaikana parantuneet

Miten arvioit tulevasi toimeen eläkeaikanasasi?

Säästäneiden arviot eläkeajan toimeentulosta myönteisempiä

Miten arvioit tulevasi toimeen eläkeajanasi (2019)

Ketkä arvioivat toimeentulonsa huonommaksi, ketkä paremmaksi?

Säästäneet

- Paremmaksi
 - Miehet
 - Korkea-asteen koulutetut
 - Menojen kattaminen helppoa
- Huonommaksi
 - Vaikeuksia menojen kattamisessa

Ei-säästäneet

- Paremmaksi
 - 25-34-vuotiat ja yli 55-vuotiaat
 - Ylemmän korkea-asteen koulutetut
 - Menojen kattaminen helppoa
- Huonommaksi
 - Työttömät
 - Vaikeuksia menojen kattamisessa

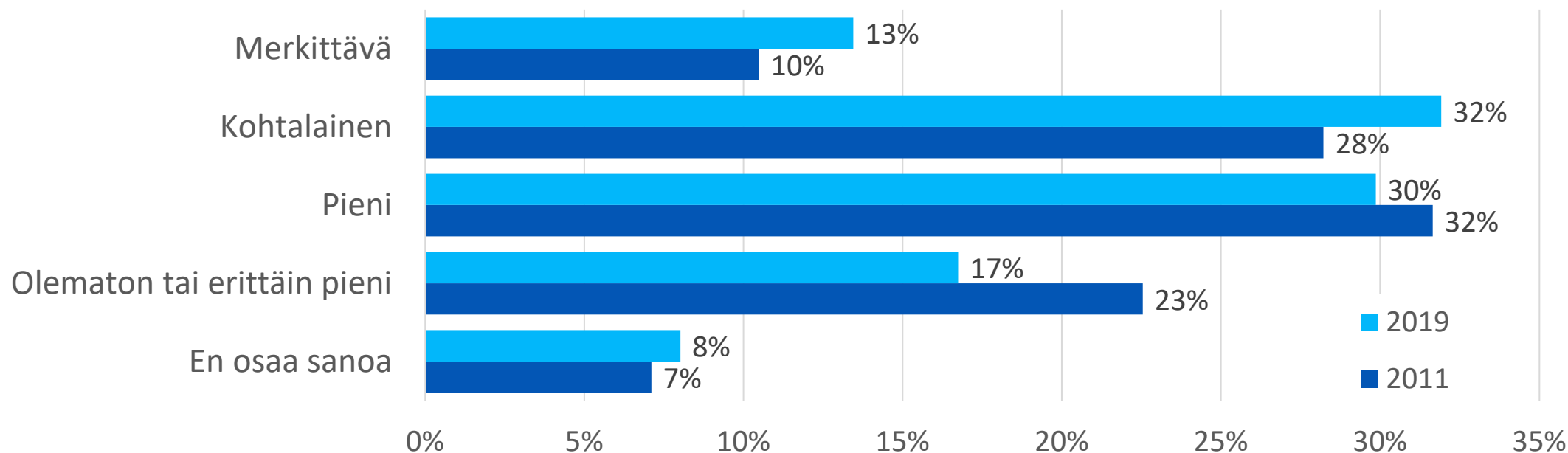
3

**Omien säästöjen merkitys
eläkeajan toimeentulossa**

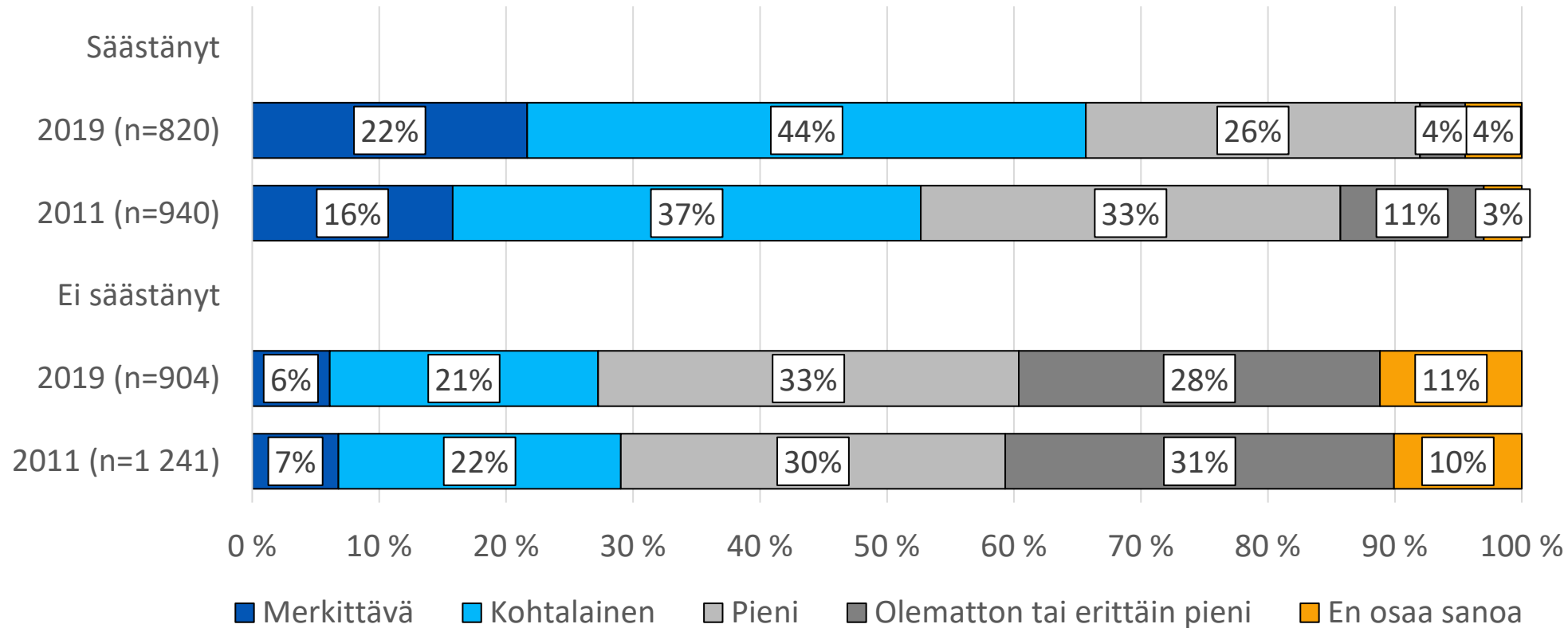
Omien säästöjen merkitys arvioidaan aiempaa suuremmaksi

Omien säästöjen ja varallisuuden merkitys eläkeajan toimeentulossa

Säästäneillä omien säästöjen ja varallisuuden merkitys eläkeajan toimeentulossa on kasvanut

Omien säästöjen ja varallisuuden merkitys eläkeajan toimeentulossa

Ketkä arvioivat säästöjen merkityksen suuremmaksi, ketkä pienemmäksi?

Säästäneet

- Suuremmaksi
 - 25-34 & 35-44-vuotiaat
 - Yrittäjät
 - Menojen kattaminen helppoa
- Pienemmäksi
 - Naiset
 - Vaikeuksia menojen kattamisessa

Ei-säästäneet

- Suuremmaksi
 - 25-34 & 35-44-vuotiaat
 - Ylemmän korkea-asteen koulutetut
- Pienemmäksi
 - Työttömät
 - Vaikeuksia menojen kattamisessa

Yhteenveto

- Säästäminen on yleistynyt lähes kaikissa väestöryhmissä, etenkin miehillä, 45-64-vuotiailla sekä alemman korkea-asteen suorittaneilla
- Arviot toimeentulosta eläkeaikana ovat parantuneet. Säästäneiden kohdalla miehet arvioivat toimeentulonsa paremmaksi, säästämättä jättäneissä painottuivat alle 35-vuotiaat ja yli 55-vuotiaat.
- Eläkeaikaa varten säästäneiden arviot omien säästöjen merkityksestä ovat kasvaneet. Etenkin nuoret erottuivat säästöjen merkityksen suuremmaksi arvioivina ryhminä.
- Säästämisen määrää ei tarkasteltu – lisätutkimus tästä toisi lisävaloa eläkeaikaan varautumisen kokonaisuuteen.

Julkaisu:

Taloudellinen varautuminen eläke-aikaan - Kyselytutkimus eläketurvaan liittyvistä näkemyksistä. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 03/2021.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-332-5>

Lisätietoja:

sanna.tenhunen@etk.fi

Miten nettotulot muuttuvat eläkkeelle siirryttäessä?

Tarkastelu nettotulosuhteen muutoksesta vuosina 2002–2017

Juha Rantala (ETK)

Marjo Pyy-Martikainen (Kela)

Marja Riihelä (VATT)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Sisältö

- Lähtökohtia
 - Miksi toimeentulon muutosta eläkkeelle siirryttäessä on tarpeen tutkia?
 - Toimeentulon muutoksen (korvaussuhteen) mittaamisesta
- Tulokset
- Johtopäätelmät

Miksi toimeentulon muutosta eläkkeelle siirryttäessä on tarpeen tutkia?

Tavoite: Eläkepolitiikan tavoite

- Aikaisemman kulutustason säilyttäminen kohtuullisena
- Köyhyyden torjuminen

→ Toimeentulon muutosta kuvaava eläkkeen korvaussuhde on tärkeä arvioitaessa eläkepolitiikan onnistumista.

(1) Miten tässä tutkimuksessa?

Aineisto:

- Paneeli Suomen väestöstä vuosilta 1995–2018, kokonaisaineisto, Tilastokeskus.

Kohderyhmä: Vuosina 2002, 2007, 2012 ja 2017 eläkkeelle siirtyneet.

Tulokäsite: Nettotulo

- Sisältää kaikki yksilön saamat tulot
- Yksikäsitteinen tulomitta kaikille eläkkeelle siirtyneille

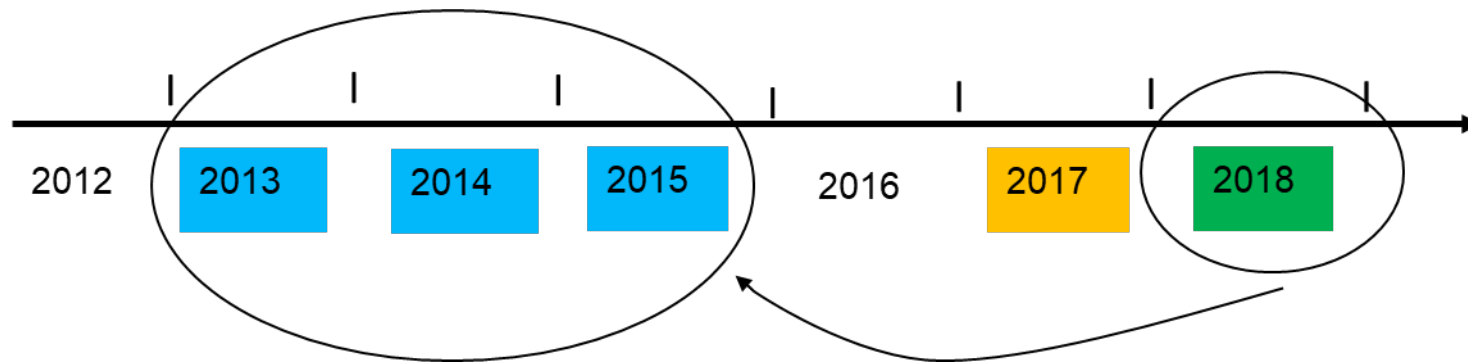
Taustamuuttujat:

- Eläkettä edeltävä vakaa työmarkkina-asema
- Sukupuoli, ikä, eläkelaji, työsuhteen tyyppi, koulutus

(2) Miten tässä tutkimuksessa?

Nettotulosuhde: esimerkkinä eläkkeelle vuonna 2017 siirtyneet

Nettotulosuhde = nettotulot 2018 / nettotulojen 2013–2015 keskiarvo

Eläettä edeltävä vakaa työmarkkina-asema

- 1) Työssä: Työssä vuosien 2013, 2014 ja 2015 lopussa
- 2) Ei työssä: Ei työssä vuosien 2013, 2014 ja 2015 lopussa
- 3) Työssä ja ei työssä: Sekä työssä ja ei työssä vuosien 2013, 2014 ja 2015 lopussa

Tulokset

Valtaosa, noin 60 %, siirtyy eläkkeelle työelämästä, joka neljäs työelämän ulkopuolelta

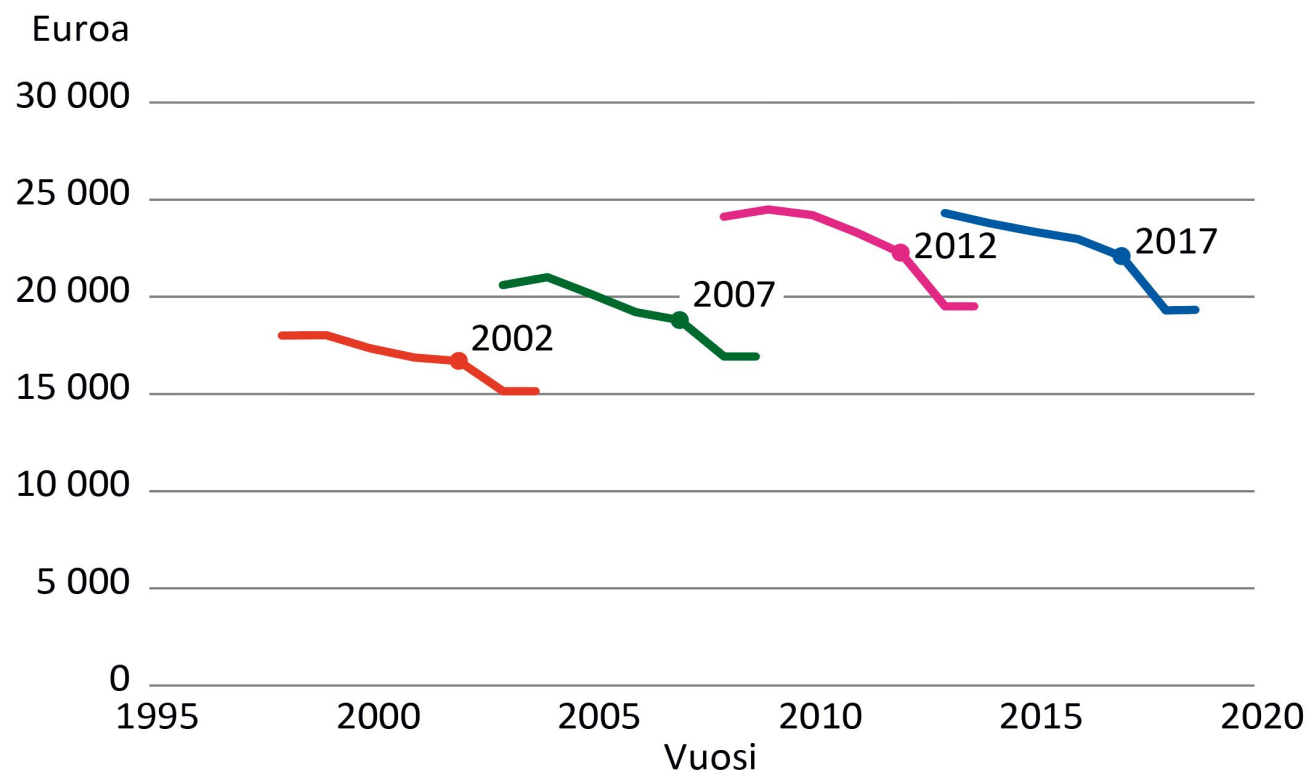
Eläkkeelle siirtyneet eläkettä edeltävä työmarkkina-aseman mukaan, %.

	2002	2007	2012	2017
Työhistoria, 3 vuotta, %				
Työssä kaikkina vuosina	57	56	68	61
Ei työssä minään vuonna	26	22	16	24
Työssä ja ei työssä	17	22	17	15
Yhteensä, lkm	52 900	60 700	64 000	73 500

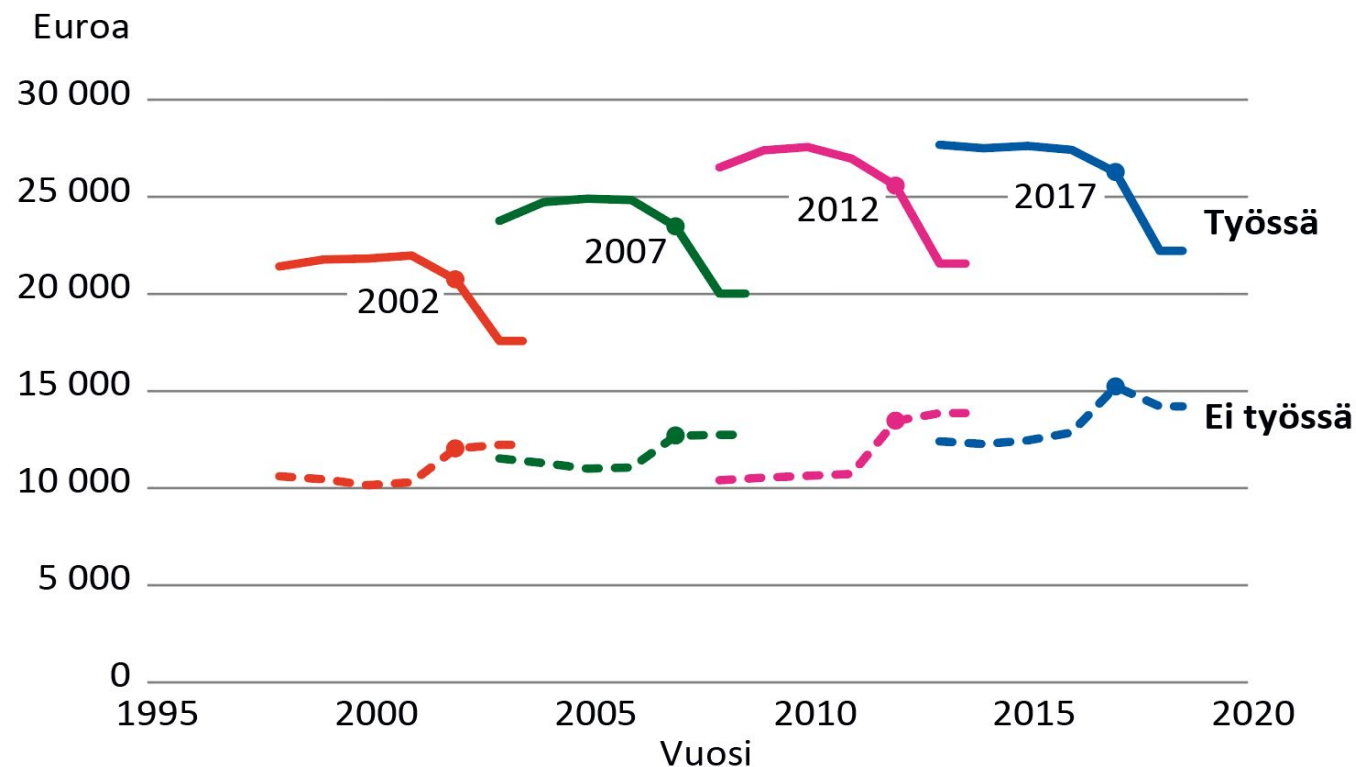
Eläkkeelle siirryttäessä nettotulot laskevat keskimäärin neljänneksellä

Vuosina 2002, 2007, 2012 ja 2017 eläkkeelle siirtyneiden nettotulot neljä vuotta ennen eläkkeelle siirtymistä ja ensimmäisenä täytenä eläkevuonna, mediaani 2018 rahassa

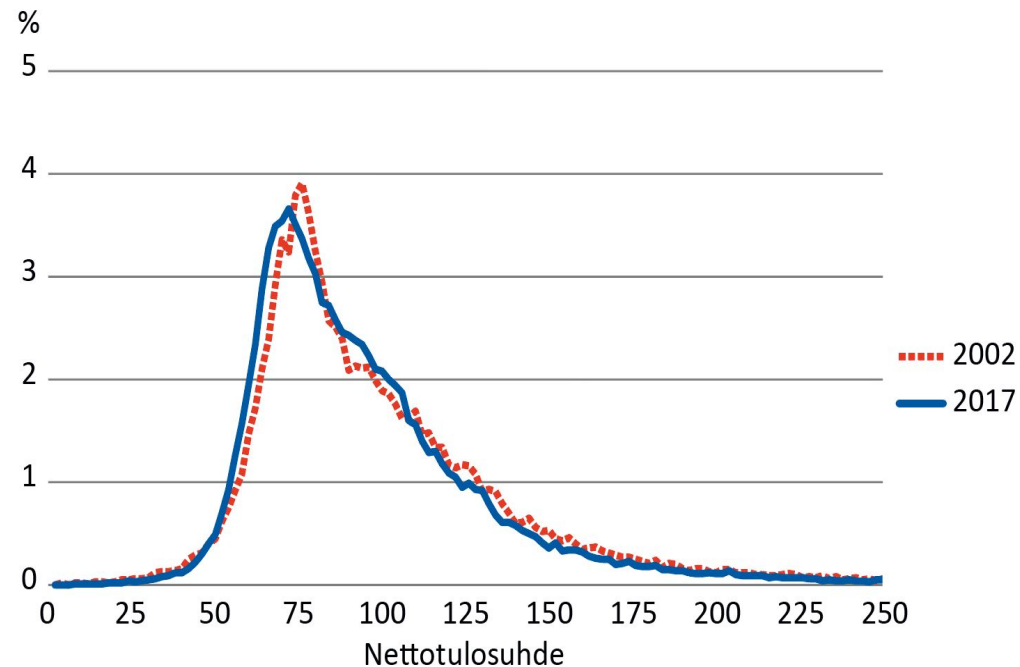
Eläkkeelle siirtymisen jälkeen työstä eläkkeelle siirtyneiden nettotulot laskevat ja ei työstä eläkkeelle siirtyneiden nousevat

Vuosina 2002, 2007, 2012 ja 2017 eläkkeelle siirtyneiden nettotulot ennen eläkkeelle siirtymistä ja ensimmäisenä täytenä eläkevuonna työmarkkina-aseman mukaan, mediaani 2018 rahassa

Vuonna 2017 eläkkeelle siirtyneiden nettotulosuhteen mediaani 87 %, vuonna 2002 suhde 89 %, jakauman hajonta suuri

Vuosina 2002 ja 2017 eläkkeelle siirtyneiden nettotulosuhteen jakauman %

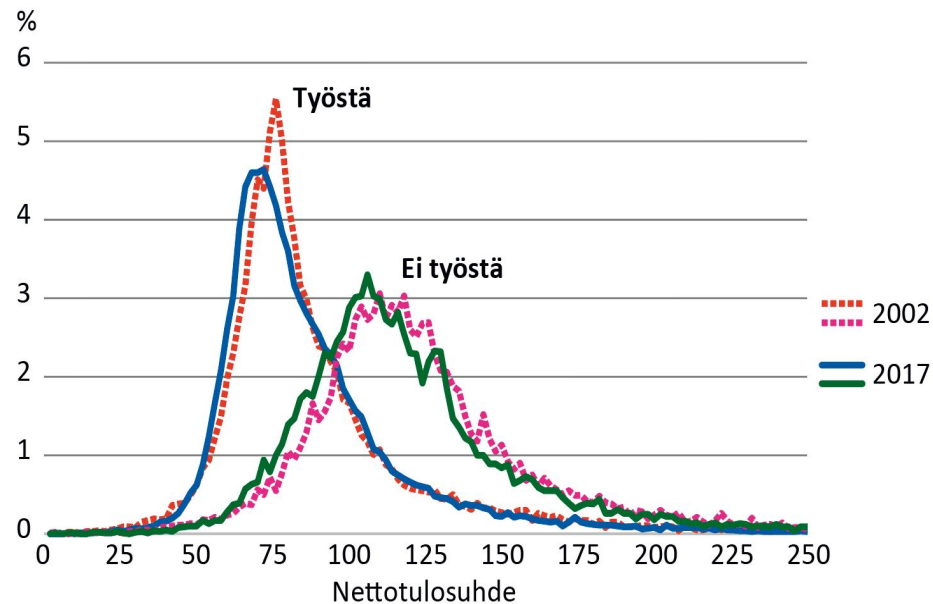
Vuosina 2002, 2007, 2012 ja 2017 eläkkeelle siirtyneiden nettotulosuhteen jakauman tunnuslukuja, %

Nettotulosuhde	P ₁₀	Md.	P ₉₀
2002	63	89	158
2007	61	86	150
2012	61	83	150
2017	61	87	147

Vuonna 2017 työstä eläkkeelle siirtyneiden nettotulosuhteen mediaani 79 %, ei työstä eläkkeelle siirtyneiden 113 %

Vuosina 2002 ja 2017 työstä ja ei työstä eläkkeelle siirtyneiden nettotulosuhteen jakauma, %

Vuosina 2017 ja 2002 työstä ja ei-työstä eläkkeelle siirtyneiden nettotulosuhteen jakauman tunnuslukuja, %

	Nettotulosuhde	P ₁₀	Md.	P ₉₀
2017	Työstä	59	79	130
2017	Ei työstä	81	113	180
2002	Työstä	60	79	138
2002	Ei työstä	85	118	185

Yrittäjillä, naisilla ja perus- ja keskiasteen tutkinnon suorittaneilla nettotulosuhteen mediaani keskimääräistä korkeampi

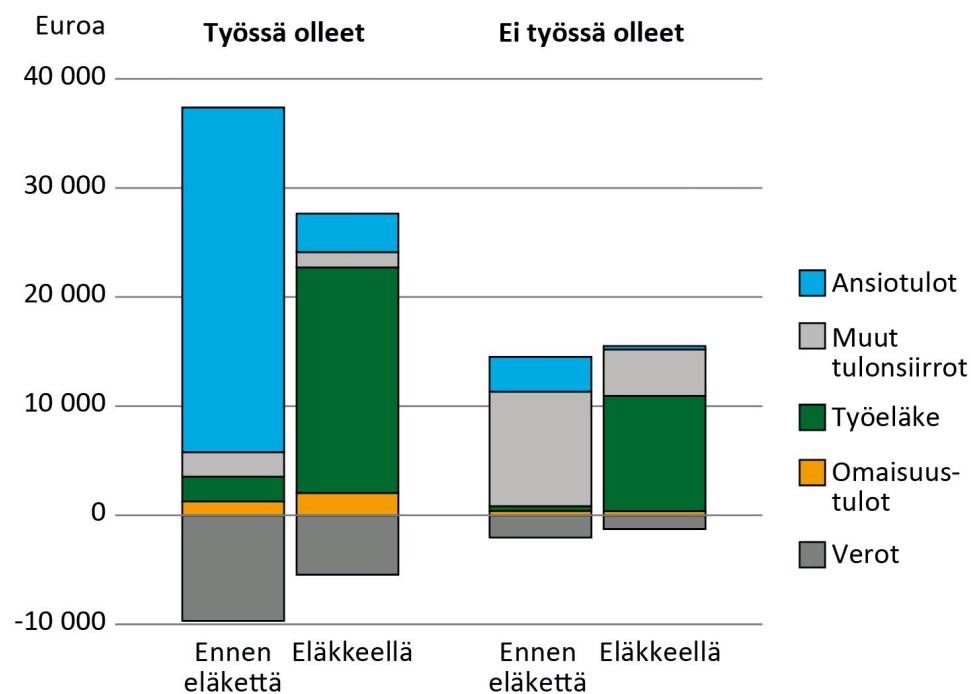
Eläkkeelle siirtyneiden nettotulosuhteiden mediaani eläkelajin, sukupuolen ja koulutuksen mukaan, %

	2002	2007	2012	2017
Työsuhteen eläkelaki				
Yksityinen	76	77	76	77
Julkinen	80	80	78	76
Yrittäjä	100	100	102	111
Sukupuoli, %				
Mies	90	87	84	90
Nainen	88	86	82	84
Koulutus				
Perusaste	91	87	86	93
Keskiaste	91	86	84	88
Alempi korkea-aste	84	83	80	82
Korkeakouluaste	86	84	81	82

Tulorakenne työstä ja työelämän ulkopuolelta eläkkeelle siirtyneillä eroaa ennen ja jälkeen eläkkeelle siirtymisen

Vuonna 2017 eläkkeelle siirtyneiden tulorakenne ennen ja jälkeen eläkkeelle siirtymisen työssä ja ei työssä olleet, €/v

- Työstä eläkkeelle siirtyneillä ansiotulot ennen eläkettä ja työeläke eläkkeellä merkittävin tulonlähde.
- Ei eläkkeelle siirtyneillä tulonsiirrot ennen ja jälkeen eläkkeelle siirtymisen tärkeitä.

Yhteenveto

- Valtaosa siirtyy eläkkeelle suoraan työelämästä, mutta joka neljäs työelämän ulkopuolelta
- Työstä eläkkeelle siirtyneiden nettotulot alenevat keskimäärin noin viidenneksen ja ei työstä eläkkeelle siirtyneillä ne nousevat noin kymmenyksellä.
- Nettotulosuhteessa iso hajonta. Korkeat yli 100 prosentin nettotulosuhteet ovat tyypillisiä pienituloisille
- Eläkkeelle siirtymisestä johtuva tulomuutos on pysynyt 2000-luvun alusta lähtien samankaltaisena.
- Perinteisellä korvaussuhteella mitattuna tulot työstä eläkkeelle siirtymisen yhteydessä laskevat keskimäärin 42 prosenttia, mutta nettotulojen perusteella 21 prosenttia.

Julkaisu:

Miten nettotulot muuttuvat eläkkeelle siirryttäessä? Tarkastelu nettotulosuhteen muutoksesta vuosina 2002–2017.

Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 04/2021.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-333-2>

Lisätietoja:

juha.rantala@etk.fi

Kommenttipuheenvuoro

Mikko Kuusela

25.5.2021

Miten nettotulot muuttuvat eläkkeelle siirryttäessä?

Huomioita

- Nettotulot tasaantuvat, vaikka työeläkejärjestelmä ei itsessään tuloja tasaava
- Nettotulosuhteet yllättävän korkeita, miten esim. viisi vuotta eläköitymisestä?
- Nettotulosuhteella ja korvaussuhteella suuri ero
- Kuinka paljon eläkeajan tulosta on eläkesäästämistä? Eläkesäästämisen rooli lienee joka tapauksessa pieni (voi olla verotuksessa ansiotuloa tai pääomatuloa).

Taloudellinen varautuminen eläkeaikaan

Säästäminen ja taloudelliset syyt

- Nyt 47 % vastasi kyllä kysymykseen oletko säästänyt eläkeaikaa varten
- Niistä jotka vastasivat ei, 60 % ilmoittivat syyksi että ei ole taloudellista mahdollisuutta säästää
- Täten lähes 1/3 vastanneista ei säästä, koska siihen ei ole taloudellisia mahdollisuuksia. Sinänsä täsmää Tilastokeskuksen aikasarjaan, jossa 35-40 % ei pysty säästämään.
- Säästämisen syitä ei ole kysytty
- Eläkkeen suhde palkkaan laskussa, ei vain Suomessa vaan lähes kaikissa EU-maissa (Ageing Report)

Yrittäjien eläkesäästäminen

- Yrittäjät erottuvat selvästi ryhmänä, joka on varautunut eläke-aikaan säästämällä
- Toisaalta yrittäjät eivät arvio eläke-aikaista toimeentuloaan kovin hyväksi
- Yrittäjillä korkea nettotulosuhde
- Aikaisempi tutkimus: työtulojen jakauma keskittynyt voimakkaasti alarajan läheisyyteen (30 % yrittäjistä työtuloa alarajan ja 10 000 euron välissä); yleisin syy riittämättömän eläketurvan maksulle on se, että yrittäjällä ei ole varaa maksaa suurempaa vakuutusmaksua
- Kompensoiko eläkesäästäminen YEL-vakuutusta?
- YEL 112 §:n mukaan työtulon vastattava työpanosta

Säästämisen suhde lakisääteiseen eläketurvaan?

- Tulokset hiukan hämmentäviä
 - Epäluottamus eläkejärjestelmään lisää säästämistä
 - Toisaalta luottamus eläkevarojen hoitoon ja eläkkeen takaamaan toimeentuloon lisäävät nekin säästämistä
- Ei suoraa kysymystä jättääkö säästämättä, koska katsoo lakisääteisen turvan olevan riittävä (kysytään uskooko tulevan toimeen ilman säästämistä)
- Ovatko selittävät muuttajat kuitenkin proxy-muuttujia joillekin muille muuttujille, esim. yleinen kiinnostus talousasioista?

Finanssiala - uudistuvan alan ääni

Mikko Kuusela

Johtaja, työeläkeasiat

mikko.kuusela@finanssiala.fi

+358 20 793 4221

@KuuselaMikko

WWW.FINANSSIALA.FI

Lakisääteisen eläkejärjestelmän mitoitus ja hyvinvointi

Niku Määttänen, Helsingin yliopisto

Eläketurvakeskuksen tutkimusseminaari 25.5.2021

Lakisääteinen eläkejärjestelmä: vakuutus ja kulutus elinkaarella

- Vakuutus pitkään elämistä ja työkyvyttömyyttä vastaan.
 - Arvokas vakuutus, joka voi lisätä kulutusmahdollisuuksia nuorena.
 - Tavanomainen säästäminen kallis tapa varautua siihen, että elää yli 100-vuotiaaksi.
 - Pakollisuudella vältetään yksityisten vakuutusten keskeinen ongelma eli käänteinen valikoituminen.
- Toisaalta eläkemaksu pienentää käytettävissä olevia tuloja työiässä.
 - Voi edellyttää kulutuksesta tinkimistä silloin kun siitä olisi eniten hyötyä.
 - Tulevat eläkkeet eivät käy kulutuslainan vakuudeksi.
- Eläkejärjestelmän mitoitus mietittävä huolella.
 - Eläkejärjestelmän koko $\approx$ korvaussuhde; korkeampi korvaussuhde, korkeampi eläkemaksu.
 - Riippuu mm. verotuksesta ja muusta sosiaaliturva; nettotulosuhde (Rantala ym.) huomio ne.

Eläkejärjestelmän mitoitus - huomioon otettavia seikkoja

- Nouseva palkkaprofiili
 - Vakiomaksu% ongelmallinen kulutuksen tasaamisen kannalta.
- Lapset
 - Kulutuksesta saatava hyöty voi olla suurempi nuorena kuin vanhana
- Omistusasuminen
 - Omistusasumista suositetaan verotuksessa suhteessa vuokra-asumiseen.
 - Lainakatto ja lyhyehköt asuntolainat (kyse osin julkisen vallan sääntelystä).
 - Reaalikoron lasku (n. 1995-) nostanut asuntojen hintoja kasvukeskuksissa; omistusasunnon omarahoitusosuus edellyttää isompia säästöjä.
- Minusta hyvin mahdollista, että ohjaamme nuoria työikäisiä kuluttamaan liian vähän.
 - Edellä esitellyt tulokset kiinnostavia myös tästä näkökulmasta.

Eläkeajan toimeentulo ja eläkeaikaan varautuminen – nostoja tuloksista

- Nettulosuhteet (mediaani 87% kaikki, 79% työstä eläkkeelle) minusta varsin korkeita.
 - Tulkinta riippuu tulojen ikäprofiilista: muutama viimeinen vuosi työelämässä vs. keskimäärin.
- Työeläke ylivoimaisesti tärkein osa eläkeajan tuloja, vähän omaisuustuloja.
- ”Ei ole taloudellista mahdollisuutta säästää” hyvin yleistä.
 - Tulkinta? Kulutuksen rajahyöty äärimmäisen korkea?
 - Omistusasunnon rahoittamiseksi otetun asuntolainan lyhentäminen ei mukana.

Yhteenvetoa

- Tulokset vahvistavat huoltani: rajoitamme liikaa nuorten työikäisten kulutusmahdollisuuksia.
- Poliittikasuosituksia
 - Ei ainakaan kasvateta eläke-etuuksia (esim. työeläkeindeksiä muuttamalla), palkattomien jaksojen eläkekarttumat kriittiseen tarkasteluun.
 - Asuntolainojen sääntelyä mietittävä myös elinkaarinäkökulmasta; asuntovelkaantumista voisi hillitä myös kiinteistöveroä korottamalla.
 - Omistus- ja vuokra-asumisen verotus tasapuolisemmaksi.
 - Yksityisistä (oikeista) eläkevakuutuksista mieluusti pieni joustoelementti.
- Rantala ym. ja Tenhunen tarjoavat arvokasta tutkimustietoa, joka liittyy suuriin poliittikkakysymyksiin.

Kiitos!

Tietoa tulevista tapahtumista saat
Eläkefakta-uutiskirjeestä ja twitteristä
@ETKinfo

